

Tunnista ja torju työuupumus ajoissa

19.3.2016

Sari Fält

Sosiaalipsykologi, VTM, PgDip

Aurinkosade terapia

Tunnetko työuupuneen?

➤ Joka neljännellä suomalaisella työssäkäyvällä on tunnistettavissa työuupumuksen merkit

➤ vakavaa työuupumusta kokee

➤ 3 % naisista

➤ 2 % miehistä

Lähde: THL 2012

Työstressi vai työuupumus?

Työstressi

- Lyhytkestoista stressiä voidaan pitää positiivisena ja energisoivana tilana
- kohottaa toimintakykyä ja vireystilaa tilanteissa, joissa meidän tulee hetkellisesti ylittää voimavaramme
- Jos stressaava tilanne pitkittyy ja henkilö joutuu ponnistelemaan ilman riittäviä toimintaedellytyksiä tavoitteidensa saavuttamiseksi, tuloksena saattaa olla liiallinen kuormittuminen ja lopulta uupuminen.

Työuupumus

- Pitkäaikaisen työstressin seurauksena syntyvä työuupumus on
  - vaiheittain etenevä
  - kroonistuva
  - voi olla vakavia seurauksia terveydelle ja työkyvyllle
- Työuupumuksen eteneminen
  - voimakas, kokonaisvaltainen väsymys
  - kyynistynyt asenne työtä kohtaan
  - heikentynyt ammatillinen itsetuntoa

Työuupumuksen syntyminen

Työn
vaatimukset

Yksilön
taidot ja
kyvyt

Risti-
riita

Resurssit
työssä

Yksilön
tavoitteet ja
pyrkimykset

Kaikin voimin ponnistelu ja yritys selviytyä
Kyvyttömyys muuttaa tilannetta tai sopeutua

Kokonaisvaltainen väsymys

Vähenevä kapasiteetti

Työnilon menettäminen

Kyynistyminen

Ammatillisen itsetunnon menettäminen

Ammatillisen tehokkuuden ja itsetunnon
menetys

Työ-
uupumus

Merkittävimmät aiheuttajat

Tutkimusten mukaan työuupumuksen aiheuttaa

- Liiallinen työn määrä
- Liialliset laatuvaatimukset
- Kuormittavat työyhteisön toimintatavat
- Sosiaalisen tuen puute
- Työtyytymättömyys

Kuka tahansa voi uupua

Töyolouupuja

- Liikaa työtä
- Riitainen työyhteisö
- Työolot surkeat

Asenneuupuja

- Omat liialliset sisäiset vaatimukset ja
- kuormittavat ajattelumallit

Arvouupuja

- Työssä ei innostavia haasteita
- Oma arvomaailma ja työn sisältö ei kohta

Kuormituksen lisäntymisen vaikutus

Stressin kroonistuminen

Kroonistumisen vaiheet:

1. Hälytysvaihe:

- Voimavarat aktivoituvat: taistele tai pakene

- Pyrkimys kaikin voimin saavuttaa tavoitteet

2. Vastustusvaihe:

- Elimistö pyrkii sopeutumaan mm. immuunijärjestelmän toimintaa tehostamalla

- Kuluttaa voimavaroja pitkittyessä

3. Uupumusvaihe:

- Tunnepohjainen lamaannus, innostuksen häviäminen työhön ja elämään

Tunnista ajoissa

- Mikäli työstressi pääsee kehittymään työuupumuksen asteelle, se on hyvin pysyvä tila
- lisää mielenterveysongelmia, sydän- ja verisuonisairauksia, tuki- ja liikuntaelinsairauksia sekä ruoansulatuselimistön sairauksia
- työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen taustasyynä usein pitkittynyt työuupumus

Mistä tunnistaa?

Työuupumuksen ensioireita

- nukahtamisvaikeudet tai heräily yöllä
- äreys, kärsimättömyys, tunteet latistuvat, mikään ei kiinnosta
- käytännön asioiden unohtelun lisääntyminen
- heikentynyt tarkkaavaisuus
- fyysisiä oireita ovat mm. niskahartiaseudun jumiutuminen, päänsärky, vatsavaivat, flunssakierre

Hälytysmerkit

Oireisiin kannattaa reagoida viimeistään

- suhtautuminen perheeseen ja ystäviin passivoituu
- töihin lähteminen on vastenmielistä
- energia ja kiinnostus ei riitä
- asioihin tarttuminen ja päätöksenteko vaikeutuu
- viivästymisen on toistuvaa ja laiminlyönnit yleistyvät
- ajantaju muuttuu
- elämän kokonaishallinta heikkenee

Työyhteisön ongelma

- Työuupumusta pidetään yleisesti koko työyhteisön ongelmana
- yksittäisen henkilön omia keinoja työuupumisesta selviämisessä ei pidetä useinkaan riittävinä
- Työuupuneen toipumisen kannalta tärkeänä pidetään, että
  - uupunut saa työyhteisössä sosiaalista tukea
  - esimies muokkaa työkuorman sekä tavoitteet tilanteeseen soveltuviksi

Oman jaksamisen vahvistaminen

Perhe

Ystävät

Liikunta

Riittävä lepo

Rentoutusharjoitukset

Mietiskely

Luonto

Kulttuuri (elokuva, musiikki,
taide...)

Selviytymiskeinojen vahvistaminen

Omien rajojen tunnistamisen ja tunnustaminen!

- Oman tavoitetason alentaminen:
riittävän hyvä
- Omien arvojen mukainen toiminta
- Kuormittavista ajatusmalleista luopuminen
- Työ-vapaa-ajan tasapainosta huolehtiminen
- Ajankäytön ja kiireen hallinta-menetelmien
tehostaminen
- Hyvä, rakentava itsekkyyys
- Huumorin säilyttäminen
- Näkökulman vaihtaminen:
esim. uupumus tienhaaraoireyhtymänä tai
kasvu-/selviytymistarina
- Ulkopuolisen keskusteluavun hakeminen

Haaste

**Kun on uupunut,
mistä voimat
hakea apua
toipumiseen?**

Uupumuksesta toipuminen

Toipumisen askeleet:

- 1) Ongelman myöntäminen
- 2) Etäisyyden ottaminen työhön
- 3) Ruumiillinen ja henkinen elpyminen
- 4) Arvojen uudelleen arviointi
- 5) Konkreettisten mahdollisuuksien selvittäminen
- 6) Muutokseen ryhtyminen

Kuntoutumisen vaiheet

1. Rauhoitu (1-3 kk)

1. Lepo!
2. Tarvitaanko sairausloma, lääkitystä, keskusteluapua?

2. Tilannearvio (1-2 kk)

1. Omien arvojen ja uskomusten pohdinta
2. Miten eteenpäin: unelmat, tavoitteet, päämäärät?

3. Tuumasta toimeksi

1. Teot: pienin askelin kohti osatavoitteita
2. Säilytä tunne oikeasta suunnasta

**Työuupumus on
viesti siitä, että
jonkun on
muututtava!**

**Joskus tarvitaan
perustavalaatuksia
muutoksia**

**Meidän sisäinen
tarinamme on
prosessi ja
selviytyjä on se,
joka vaikeina aikoina
pystyy muuttamaan
tarinaansa.**

- Vilma Hänninen

Hae rohkeasti apua

**Today is
the first day
of the rest of
your life.**

**Kysymyksiä,
ideoita,
ajatuksia...?**

Kirjallisuutta

Katajainen, Lipponen & Litovaara
(2012) Voimaa! Oman tarinani
mahdollisuudet (alkuperäisteos:
Voimavarat käyttöön)

Mankka (2015) Stressikirja. Mistä
virtaa?

Pietikäinen (2009) Joustava mieli.
Vapaudu stressin, uupumuksen ja
masennuksen yliotteesta

Sari Fält

sosiaalipsykologi,
psykoterapeuttikoulutuksessa

Aurinkosade terapia

<http://www.aurinkosade.fi/>

<https://www.facebook.com/aurinkosadeterapia/>

Terapiavastaanotot Kivistössä Vantaalla ja
Klaukkalassa

Ajanvaraus

info@aurinkosade.fi

puh. 044-2533 011